

'Bij ons vinden mensen diversiteit, kleinschaligheid en vrijheid'

Twee keer per jaar zet predikant Andreas Wöhle, ook president van de lutherse synode, in de Maarten Lutherkerk in Amsterdam borden op een gedekte lange tafel. Dan schuiven kerkleden, maar ook wijkbewoners, aan voor een maaltijd in de kerkzaal. Tijdens het eten bespreken ze een thema. Dat kan 'zegen' zijn of zoals onlangs 'genade'. Wöhle (64): "Ik noem dit 'cooking grace'. Hoe smaakt genade bijvoorbeeld? Daarover praten we. Samen eten maakt dat je diepere gesprekken hebt." Het is een andere vorm van kerk zijn, waarnaar Wöhle voortdurend op zoek is.

Anders kerk zijn is nodig, want de lutherse gemeenten kampen, net als de andere protestantse, met een afnemend ledenaantal. In de notitie *Duurzaam luthers* staat een plan van aanpak, waarmee zowel de kerkplekken als het lutherse gedachtegoed geborgd kunnen blijven. Deze maand werd die op de Generale Synode van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) in Lunteren gepresenteerd.

Want als er niets gebeurt, is het niet denkbeeldig dat de lutherse traditie gereduceerd wordt tot een 'marginaal dan wel museaal fenomeen', zoals in een eerdere notitie stond. Bij de fusie van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken en de Evangelisch-Lutherse gemeenten in 2004, werd afgesproken dat zowel de calvinistische als de lutherse geloofstraditie zichtbaar moest blijven. Dat dubbele spoor is een kenmerk van de PKN. Maar net als veel protestantse kerken, krimpen lutherse gemeenten.

Hoe kan het lutherse geluid toch blijven klinken? Een van de mogelijkheden is het samengaan van lutherse buurgemeenten of binnen een classis.

Een ander scenario is het oprichten van één Lutherse Gemeente Nederland, waar alle gemeenten als 'vindplekken, ankerplaatsen, brandpunten en huisgemeenten onderhangen'. In dat geval neemt de landelijke gemeente alle administratieve taken op zich (één kerkelijk bureau), waardoor de regionale gemeenten ontzorgd worden. In dat model 'zorgen' de financieel gezonde kerken voor de minder draagkrachtigen. Een à twee keer per jaar vindt er een 'kerkenraadoverleg' plaats met afgevaardigden uit alle gemeenten.

Predikanten worden 'gedetacheerd' naar gemeenten die geen eigen dominee hebben. Vieringen vinden dan wellicht nog maar enkele

'Een kleine gemeenschap kan even zinvol zijn als een grote'

keren per jaar lokaal plaats. Wöhle: "Je ervaart dan ook weer eens wat een volle kerk is". Gekeken wordt welke kerkgebouwen openblijven en welke niet. Ze dienen in dit model 'budgetneutraal' of zelfs winstgevend te worden geëxploiteerd, waarbij ze voor de eredienst beschikbaar blijven.

Diverse lutherse kerken worden al afgehuurd voor concerten, vergaderingen of lezingen. Voldoende vrijwilligers zijn daarvoor wel een voorwaarde. "Je kunt daar slim in voorzien", aldus Wöhle. "In Amsterdam stellen we onze kerkruimtes gratis beschikbaar aan studentenverenigingen. In ruil daarvoor springen ze af en toe bij als vrijwilliger."

Als de lutherse traditie verloren gaat, betekent dit een groot verlies, meent Wöhle. In zijn visie heeft het lutherse gedachtegoed diverse punten die de postmoderne mens kunnen aanspreken. "In Amsterdam zie je vooral een groep 35-plussers binnenkomen. Kerkverlaters die zijn gaan rondshoppen. Ze zoeken een plek waar ze geestelijk gevoed worden."

Per jaar worden er drie à vier kerkklid. Die groep is volgens Wöhle beeldgeoriënteerd en wil zich qua geloofszaken en betrokkenheid niet vastleggen. "Onze mystieke en beeldende vorm van spiritualiteit spreekt hen aan. De nadruk ligt bij ons op de ervaring en het spelen met rituelen. Muziek, een deels gezongen liturgie en ook stilte zijn uitingen van dat mystieke."

Maar dat alles kun je toch ook vinden in de rooms-katholieke kerk? Wöhle: "Wij hebben geen hiërarchisch systeem en geen kerkelijk gezag. Ik zou haast zeggen: een goede katholieke kerk is bijna luthers. Zingenderwijs ervaren wij het heilige, maar bij ons is dat niet vastgelegd in instituten."

De lutherse traditie trekt overigens met regelmaat mensen uit andere kerkgenootschappen aan. "Wij zijn een vluchtheuvelkerk", weet dominee Margo Jonker (56) van de bloeiende lutherse gemeente (400 leden) in Zwolle. "Mensen zoeken iets en soms vinden ze dat bij ons, namelijk de kleinschaligheid en de grote diversiteit en vrijheid." Ze kijkt liever niet terug naar de tijd dat de kerken in de jaren zestig en zeventig elke zondag vol zaten. "Het is maar wat je ijkpunt is. Een kleine gemeenschap kan even zinvol zijn als een grote. Belangrijk is dat er een levendige gemeenschap is waar mensen zich met elkaar verbonden voelen en elkaar ontmoeten. En dat hoeft niet alleen op zondag te zijn."

De zin van Gerard Oonk

In alles zit een barst, waar licht door binnenvalt



Meer en minder bekende Nederlanders kiezen hun inspirerende zin. Vandaag Gerard Oonk, medeoprichter van de Landelijke India Werkgroep.

Vroeger, toen ik op de hbs zat, vertelde de pater over het principe 'kracht naar kruis': God geeft je nooit meer dan je dragen kunt. Dat vond hij een onzinnig idee. Dat zette mij aan het denken. Er zijn veel mensen die ondraaglijk lijden. Het was het begin van mijn overtuiging dat je de bestaande werkelijkheid niet zomaar moet accepteren. Je moet er alles aan doen om het wel draaglijk te maken voor iedereen.

Later leerde ik een Indiase ex-pater kennen die me enthousiasmeerde om me in te zetten voor een betere wereld en vooral India. Ik ben niet meer gelovig, maar die paters en ex-paters hebben mijn denken beïnvloed.

Ik heb nooit het idee gehad dat ik in mijn eentje de wereld kon veranderen. Een hulpverlener was ik niet, een radicale revolutionair evenmin.

Wel heb ik me altijd ingezet om geduldig, en soms ongeduldig, iets te bereiken. Tijdens mijn studie psychologie raakte ik gefascineerd door India. Ik schreef een paper over sociale ongelijkheid in het land. Ik las alles wat los en vast zat over sociale kwesties. Ik zocht naar een manier om de oplossingen concreet te maken. Dat was mijn begin bij de Landelijke Werkgroep India.

Jaren later hoorde ik het lied *Anthem* van Leonard Cohen met daarin de beroemde zin: 'There's a crack in everything, that's where the light gets in'. In alles zit een barst, waardoor het licht binnenvalt. Dat raakte me. Het gaat over de ervaringen en ontwikkelingen die ik doormaakte.

De barsten, die staan voor kansen en mogelijkheden om overheden en bedrijven meer richting een sociale, gelijkwaardige koers te laten bewegen. Daar gingen wij naar op zoek: naar de *cracks*, de openingen.

We hebben in die veertig jaar veel aan de orde gesteld door onderzoek te doen in India en met lokale organisaties misstanden aan te kaarten.

Wat voor effect heeft wat wij hier beslissen op de mensenlevens daar? Economische activiteiten zonder morele normen vanuit Nederland en Europa zorgen voor aantasting van de rechten van de mensen daar. Denk aan kinderarbeid, uitbuiting en ecologische schade. Het omdenken daarover heeft geleid tot wat we nu maatschappelijk verantwoord ondernemen noemen.

Ook hebben we ons ingezet voor de positie van 200 miljoen kastelozen, ruim een zesde van de Indiase bevolking. Dat is het meest onderschatte mensenrechtenprobleem in de wereld.

Nu ik gepensioneerd ben, ben ik nog altijd bezig met India, dat steeds relevanter wordt voor Europa en Nederland. Er wordt nu gewerkt aan een Europees handelsverdrag met India. Daarin ga ik opnieuw op zoek naar de barsten. Want het ver-

'De wereld is nooit af. Het is een kwestie van een lange adem'

drag, dat grote belangen dient, moet op papier leiden tot betere mensenrechten.

Maar de werkelijkheid is zeer zorgelijk. De democratie in India valt uit elkaar. Er wordt een theocratisch bewind gevoerd dat van India een hindoesamenleving wil maken, met een haatcampagne tegen moslims en christenen, en tegen dalits [kastelozen red.].

Met onder meer kritische Indiërs in de diaspora probeer ik dit aan de orde te stellen. De wereld is nooit af. India ook niet. Het is een kwestie van een lange adem, maar mij ligt de lange mars door de instituties wel."

Somajeh Ghaemina



Kerkgangers kunnen in de lutherse kerk in Leeuwarden hun bijdrage kwijt in de 'schatkist'.